СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 134. — Джерзи Сити, Н. Дж., вівторок, 10. червня, 1924. — VOL. XXXII. — No. 134. — Jersey City, N. J., Tuesday, June 10, 1924. — THREE CENTS

Конґрес відрочено серед загального замішання.

ВАШІНҐТОН, 7. червня. — Конґрес розїхався нині на літні ферії, не покінчивши великої маси початої роботи.

Межи проектами, яких він не вспів ухвалити, є цілий ряд мір першорядної ваги, як справа фльоти, допомоги фармерам, виконанне закона про бонус, і другі.

СЛІДСТВА ПІДУТЬ ДАЛІ.

ВАШІНҐТОН, 8. червня. — Сенат та палата послів будуть далі вести через літні ферії слідства ріжних комітетів. Таких слідств буде вестися в конґресі дванайцять. Одно слідство над нафтовою справою буде перерване, бо суд ще не порішив питання, що робити зі свідками, які відмовилися зізнавати перед сим комітетом.

КУЛИДЖ ВЕТУЄ ЗАКОН ПРО ПІДВИШКУ ЗАПЛАТИ ПОЧТОВИЙ СЛУЖБІ.

ВАШІНҐТОН, 7. червня. — Президент Кулидж заветував закон про підвишку заплати почтовій службі.

Каже він в своїм вето, що конґрес підвисшив заплату, але не найшов на сей новий видаток покриття. Виходилоби, що уряд мавби найти собі покритте на новий видаток з кишень податковців, а сі вже платять податків тільки, кільки можуть. Він каже, що рострата федеральних гроший мусить скінчитися.

КЛОПОТИ УРЯДУ З НЕРОБОТЯЩОСТЮ КОНҐРЕСУ.

ВАШІНҐТОН, 7. червня. — Наслідком того, що конґрес не ухвалив того, що було треба, уряд тепер має трудности з переведеннем у життя бонусового закона. Межи иичим не ухвалено також закона про побільшенне фльоти, через що на случай нової межидержавної розоружної конференції уряд не буде мав чим торгувати з другими державами.

ПРИГОТОВАННЯ ДО РЕПУБЛИКАНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 7. червня. — Приготовання до конвенції републиканської партії, що починається тут у вівторок, уже майже покінчені. До міста вже приїхала велика маса делеґатів. Президент Кулидж уже здавна має тут отворене своє виборче бюро, на котрого чолі стоїть його менаджер Вілєм Батлер.

З огляду на те, що номінація Кулиджа кандидатом републиканської партії при наближаючихся виборах майже певна, делеґати не сподіються цікавої конвенції. Навіть вибір кандидата на заступника президента та ухвала партійної програми на сі вибори не принесе відай нічого нового, бо Кулидж відай захоче й тут подиктувати свою волю, а конвенція буде мусіти на се згодитися.

ШУКАЮТЬ ЗА КАНДИДАТОМ НА ЗАСТУПНИКА ПРЕЗИДЕНТА.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 7. червня. — Провідники републиканської партії не мають ще кандидата републиканської партії на уряд заступника президента.

Богато з них хотіло зробити сим кандидатом бувшого ґубернатора стейту Илинойсу Лавдена, але сей заявив, що не хоче бути кандидатом на уряд заступника. З огляду на те тепер висувають кандидатуру Бертона, бо він зі своєю балакучостю мавби бути добра пара для мовчаливого Кулиджа.

Жінки з републиканської партії почали собі робити заходи, щоби кандидатом на заступника президента була поставлена жінка.

СМИТ ЗА ЗМІНОЮ ЗАКОНА ВОЛСТЕДА.

НЮ ЙОРК, 8. червня. — Нюйорський ґубернатор Смит, котрий є рівночасно найсильнійшим кандидатом демократичної партії на уряд президента Злучених Держав, заявляє, що демократична партія повинна поставити в свою програму точку про потребу змінення прогибіційного закона. На його думку, салуни повинні бути скасовані, але законом повинно бути дозволено виробляти й продавати легкі вина й пиво.

БОЯТЬСЯ СПРАВИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 8. червня. — Провідники републиканської партії противляться порушуванню справи Клена на републиканській конвенції та заниманню якогонебудь становища супроти сеї важної справи.

КАНАДІЙСЬКИЙ ЛУКАР ХВАЛИТЬСЯ ВИНАХОДОМ ЛІКУ НА РАКА.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 8. червня. — Др. Т. Дж. Ґловер оповістив подробиці своїх дослідів над страшною недугою раком, яка досі вважалася невилічимою.

Др. Ґловер каже, що йому вдалося відділити бактерії рака від других бактерій та що він найшов добрий лік на недугу.

СОЦІЯЛІСТИ СКЛИКУЮТЬ КОНВІНЦІЮ ПАРТІЇ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 8. червня. — Заряд соціялістичної партії скликав конвенцію партії на день 5. та 6. липня до Клівленду.

Конвенція зійдеться на слідуючий день по Конференції для Поступової Політичної Акції, яка відай іменує сенатора Ла Фолета кандидатом на президента Злучених Держав.

Серед соціялістичної партії є люди, які хочуть теж потвердження сенатора Ла Фолета кандидатом партії. Се булоби відступленнем звичайної соціялістичної тактики іменувати своїх кандидатів на всі уряди без огляду на те, які їх вигляди на виграну.

ПОГАСИЛИ СВІТЛО В ЦІЛІМ МІСТІ — ДЛЯ РАБУНКУ.

СТ. МАЙКЕЛС, Мериленд, 8. червня. — Щоби обрабувати магазин футер на 11,000 долярів, банда злодіїв погасила світла в цілому місті. Доконали сього в той спосіб, що кинули ковдру, намочену газоліною, на машину електрики.

ЛОВБ СКЛАДАЄ ВИНУ НА ЛІОПОЛДА.

ШИКАҐО, Илинойс, 8. червня. — Признанне Ричарда Ловба в справі вбийства Роберта Франкса складає само дійсне вбийство на Натана Ліополда. Ловб каже, що його товариш вдарив хлопчину по голові долотом, закнеблював йому уста й задушив. Ловб також каже, що якби не його товариш, то він не бувби поповнив злочину.

Поліція віднайшла части машини до писання, на якій були написані листи до батьків, повідомляючі їх про пірванне дитини та домагаючіся викупу. Одні части машини найдено в однім ставі, другі в другім. Поліція уважає се за дальший доказ, що зізнання хлопців годяться з правдою.

СМЕРТЬ ВІД ГРОМУ.

ЧАРЛСТОН, Вест Верджінія, 8. червня. — Підчас бурі, що навістила сю околицю, нині сполудня, вдарив грім у літній дім одного клюбу та вбив там двох людий, що там сховалися перед дощем. Один з них се С. Б. Ейвис, що колись був конґресменом зі Західної Верджінії.

НАЙДОВШИЙ ВОДОПРОВІД СВІТА.

В Австралії, що зі всіх частий світа має найменче дощу і тому не дуже богата на воду, находиться найдовший водопровід. В середині краю майже 500 кільометрів від побережжа серед пустині повстали з причини відкриття там золота, два міста, з яких одно числить сьогодня 40.000 мешканців. Але щож, на пустині брак води, а без води не можна нічого зробити. Через те постановлено вибудувати водопровід від побережжа аж до тих міст. На побережі, де паде богато дощу вибудовано збірник на яких 220 міліонів літрів, а з нього пущено воду через 60.000 залізних рур, які так прямо і покладено на землі, через гори і долини, на просторі яких 250 кільометрів. При водопроводі працює 24 парових помп, що пересилають через нього 22 міліони літрів води денно. Помимо величезних коштів того підприємства, ціна води в згаданих містах впала двайцять разів.

РАДІО-ПОДАТОК БЕРЛІНСЬКИХ ЛЬОКАЛІВ.

Управа міста Берліна ввела радіо-податок, який збирає від усіх цих публичних льокалів, у яких инакше мусіла би грати музика або орхестра. Податок не є великий, а саме такий, як колиб у даному льокалі грали два музики. Це є для невеликої гостинниці 12 марок місячно. Радіо-приятелі протестують проти такого податку, бо вважають його шкідним для розвитку радіо-промислу, який щойно зачався.

СТРАЙК ОФІЦИРІВ У ФІНЛЯНДІЇ.

Останніми роками писали ґазети про ріжні страйки. Страйкували вже навіть урядники, ба навіть священики в Чорногорі загрозили страйком, але про страйк війска ще не чували ми. Але й такого доживаємо. Аґенція Аваса звідомляє, що в Фінляндському війску панує таке невдоволення, що богато офіцирів внесло просьбу про димісію, [illegible] протестуючий страйк.

ОТВЕРТА ТЕЛЕҐРАМА ДО ПОСЛА ТУҐУТА.

Др. Михайло Західний вислав дня 23. м. м. таку телеґраму до пос. Туґута у Варшаві:

Прошу навідати бережанську тюрму, де за злочин головної зради сидять Сеник і Стефанишин від 8-ох місяців. Гаврило і Лев Крайківський від 4-ох місяців, Притика, Лихолат і Прийдун від 3-ох місяців і не можуть добитися акту обвинувачення, через що двічи голодували.

В актах справи проти тих політичних вязнів знайде комісія як „corbus delicti" книжки цензуровані державною цензурою. В тюрмі покажу панам послам Антона Потикевича, котрий невинно сидить 14 місяців і навіть на інтервенцію міністра справедливости й надпрокуратора на поновлення процесу, не може зискати згоди на нього. В реґістратурі суду знайде пан посол застановлені справи проти 184-ох громадян за злочин головної зради, а громадяне ті просиділи в тюрмі невинно і голодівкою в 1922 р. добилися звільнення. В усіх справах подам інформації точнійші від прокураторських.

Др. Західний, адвокат.

ПРИЗНАННЄ ЗА ПРОТЕСТ.

Спілка українських писменників і журналістів у Львові вислала на адресу Ерріота Пенлеве, Роляна і французських лівих ґазет відозву, в якій годиться з їх протестом проти польських насильств і розбоїв і висловлює признаннє авторам протесту.

КЕМАЛЬ ПАША КАСУЄ РАБІНАТ.

Президент Туреччини Кемаль паша довів, як відому, до скасовання каліфату. Тепер він заявив, що приходить черга на скасованнє патріярхату як також рабінату, бо Турки не можуть згодитися на істнуванне релігійних інституцій, що мають великі відвічні привілеї.

СПАДОК НА ДОВГИЙ ЧАС.

Горожанин одної місцевости в Швайцарії лишив громадському урядови в спадку 1000 франків під тим услівієм, що гроші будуть зложені в банку і лежатимуть нерушені через 150 літ. Тоді — в 2074 році — буде той капітал разом з процентами виносити коло міліона. В тім році громадський уряд має право видати девять десятих тої суми, то значить девятьсот тисячів, на добродійні цілі, а решта 100.000 мусить лишитися в банку через 75 років. І тепер все по сімдесятьпяти роках девять десятих цілої суми може бути ужита на ріжні цілі, а решта має лишатись на дальших сімдесятьпять років. Будуче покоління без сумніву буде вдячне за такий спадок.

ЗРІСТ ТЕХНІКИ.

На мокотівському полю за карною вязницею варшавської столиці, злетів аероплян французького типу. Пільот Зигмунд Хорнак побився так сильно, що в 15 хвилин після перевезення його до шпиталю — помер. Очевидно, що апарат розбився у прах. Пільот, який згинув, вважався кращим військовим летуном; весь час війни залишався у летунській службі на фронті й був відзначений польським „Хрестом Хоробрих". Єдиною причиною катастрофи — недокладности апарату, отриманого мабуть вкупі з силою иншого военного припасу від добродійної опікунки Франції.

РАДІОМЕҐАФОН У ШВЕДСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ.

Як звідомляють стокгольмські ґазети, задукмує телеґрафічна управа уладити в шведському парляменті радіомеґафон. Апарат цей сповіщатиме послам з усіх країв Европи всі вісти, які можна посилати радіо-телефонічним шляхом. Досі видано у Швеції більше як 11 тисяч дозволів для уладження приймаючих радіостацій.

„15-мінутове" французьке правительство і президент Мільран готовляться до відходу.

ПАРИЖ, 8. червня. — Президент Франції Мільран у своїй впертій боротьбі проти парляменту іменував нове правительство під премієрством Фредеріка Франсуа-Марсаля.

Се правительство названо „15-мінутовим правительством" з уваги, що його більшість парляменту не хоче і зараз у вівторок його відкине, якщо воно лише там появиться зі своєю програмою і з посланнем Мільрана.

Мільран і Марсаль вже знають свою долю і знають, що їх дні, чи радше години, вже почислені.

Коли парлямент відкине посланиє Мільрана, він вже остаточно уступить і палат послів із сенатом зійдуться до 48 годин у Версаю, щоб спільно вибрати нового президента.

ЕПИСКОП БОГАЧЕВСЬКИЙ У ПАПИ РИМСЬКОГО.

РИМ, 8. червня. — Нині приняв папа римський Пій XI на авдієнції новоіменованого українського католицького епископа для Злучених Держав Константина Богачевського.

ЯПОНСЬКІ ПРОТЕСТИ ПРОТИ АМЕРИКИ.

ЛОНДОН, 8. червня. — З Японії повідомляють, що Японці хотять розвести аґітацію проти Америки у своїх церквах, ради протесту проти виключення Японців від іміґрації до Злучених Держав.

ОСВОБОДЖЕННЄ ВЯЗНІВ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 8. червня. — Ірляндське правительство випустило нині на волю 60 політичних вязнів.

ПРОТИ-БОЛЬШЕВИЦЬКІ БУНТИ.

РИҐА, столиця Латвії, 8. червня. — З Москви повідомляють про замахи повстанців на зелізниці в Росії і на Україні.

Недавно повстанці розбили зелізничий поїзд біля Ґязані. Там згинуло 13 осіб і 40 було ранених. Повстанці убили 5 комуністичних урядовців, що їхали поїздом.

Зноваж на шляху між Ростовом і Таганрогом углекопи задержали поїзд і забрали від большевицьких урядовців банкнотів вартости $1,000,000. Вони розділили здобуті гроші між углекопів, що не одержали заробітної платні від квітня с. р.

БУРЯ І ПОТОПА БІЛЯ ПЕТЕРБУРҐА.

ЛЄНІНҐРАД, Московщина, 8. червня. — Над озером Ладогою повстала тут була страшна буря, яка переходила в гураґан. Вона спричинила богато знищення, заливаючи цілі околиці. В потопі згинуло богато осіб.

ЕМІҐРАЦІЯ ЖИДІВ ДО АМЕРИКИ.

РИҐА, 8. червня. — Латвійське правительство наказало російським еміґрантам, котрі хотять виїхати до Америки, а не можуть дістатись у квоту слідуючого фіскального року, щоб покинули Латвію і забрались домів. Тут є 1,600 російських Жидів, котрі ждуть довший час, щоб дістатись до Америки.

В других містах Середньої і Західної Европи є 6,400 російських Жидів, котрі вже мають американські віза і ждуть, щоби дістатися в Америку.

АЛЬБАНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ.

ВІДЕНЬ, 8. червня. — Альбанські повстанці осягнули вже майже повну перемогу над дотеперішнім правительством. Виперли його війска сливе з усіх важнійших міст.

Італія висадила своє війско на острові Сасено, біля альбанського берега. Югославія невдоволена з почину Італії, але покищо сидить тихо.

ЗАПАДАЮТЬСЯ МІСТА НА УКРАЇНІ І В МОСКОВЩИНІ.

МОСКВА, 7. червня. — З Одеси, Києва, Саратова, Симбірска (Ленінска), Царицина і Новгорода повідомляють, що в останніх тижнях там розсипаються і западаються цілі блоки домів.

Тесаме діється теж на Кримі, де запалось уже богато домів в Ливадії й Алупці.

Большевицький уряд вислав професора Мушкетова з Петербурґа, щоб розслідив причини сеї катастрофи. Він каже, що причиною є се, що підземна вода пересунула свої корита. Наслідком того потворились порожні підземелля здовж Волги, декуди біля Дніпра і на Кримі.

Міста, яким грозить знищення, звернулись до уряду за фінансовою помочою.

ВИКИДАЮТЬ „ЄРЕТИКА".

МОСКВА, 8. червня. — Большевики викинули з російської комуністичної партії А. Балабанову за се, що вона важилась критикувати й осмішувати Леніна.

Большевики кажуть, що у серці вона ніколи не була большевичкою, але соціялісткою меньшевичкою і тому їй нема місця між ними.

ВИНАЙМАЮТЬ ПАЛАТИ.

ЛЄНІНҐРАД, 8. червня. — Департамент палат і музеїв постановив винаймати царські палати в Петергофі, Царському Селі і в Ґатчині. Кімнати будуть по 10 до 20 долярів місячно, а мешкання зкількох кімнат по 40 до 75 долярів місячно.

Для робітників се задорогі ціни, тому мешкати-муть там неп-мани, себто приватні торговці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

МІСЯЦЬ МАЙ В ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Касовий звіт Українського Народного Союза за місяць май, що був поміщений в послідним числі, показує далі гарний розвій нашої орґанізації.

Очевидно, як звичайно були біжучі видатки для тих родин померших членів. Було їх може сього місяця більше, як звичайно. Все воно так є з весною. Український Народний Союз виплачував їх точно, скоро, без проволоки. Виплатив 14 запомог на загальну суму 11 тисяч 33 доляри 64 центи.

Очевидно, виплачував теж запомоги з фонду запомогового для покалічених та хорих. Сих запомог виплачено в тім місяци 10 на загальну суму 875 долярів.

В Молодечім Департаменті виплачено дві запомоги на загальну суму 211 долярів.

Разом видав Український Народний Союз в місяцю маю допомог на суму близько 12 тисяч долярів.

Се є та місячна праця, яку сповняв Сюоз в місяцю маю, як сповняє він її кождого місяця свого існовання, праця, якою він собі на своє існованне заслугує.

АДРЕСА ОБЄДНАННЯ:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

Туди посилайте свій народній податок!

Посилайте негайно і питайте всіх знакомих Українців, чи сповнили вже сей свій обовязок, чи заплатили національний довг!

ХТО ВИКОНУЄ ВЛАДУ НА УКРАЇНІ.

Московський большевицький урядовий дневник „Известия" (ч. 78) подає цікаву статистику про те, хто виконує державну владу на Україні.

Ся ґазета пише:

Склад партійних керовників у центрі та на провінції виявляється в таких цифрах: робітників — 104, селян — 9, інших — 138, при чому в Центральному Комітеті комуністичної партії большевиків України робітників — 29, а інших — 14, в ґуберніяльних комітетах робітників — 8 а інших — 18, в окружних і районових комітетах робітників — 67, селян — 9, інших 106.

У складі уряду і висшого адміністративного апарату робітників — 12, селян — 1, інших — 52.

Споміж управителів ґуберніяльних „виконкомів" на робітників припадає — 36, на селян — 5, на інших — 63. В окружних „виконкомах" робітників — 183, селян — 42, інших — 169.

У професіональних орґанізаціях робітників — 72. Між директорами фабрик і трестів на 129 людий припадає 86 на робітників.

У кооперації на 97 людий випадає лише 39 робітників, а інших 52. Найменьше робітників між фінансовими керманичами, бо лише 12, селян — 3, а інших — 41.

По національности переважають між керманичами радянського державного, господарського і кооперативного життя **МОСКАЛІ. І так в партійних орґанізаціях МОСКАЛІВ Є 103, ЖИДІВ 61, А УКРАЇНЦІВ ЛИШЕ 60; ІНШІ НАЦІОНАЛЬНОСТИ ДАЮТЬ 21.**

В округах відсоток Українців збільшуеться. В центральних установах на Москалів припадає — 15, на Жидів — 10, на Українців — 9, на інших — 4.

В ґуберніяльних установах Москалів — 46, Українців — 25, Жидів 22, інших — 5. В округах — Москалів — 156, Українців — 139, Жидів — 47, інших — 26.

У підприємствах Москалів — 65, Жидів — 28, Українців — 22, інших — 12. У професіональних орґанізаціях Москалів — 47, Жидів — 47, Українців — 21, інших — 6. У кооперації Москалів — 28, Жидів — 28, Українців — 26, інших — 3. У фінансових установах Москалів — 24, Жидів — 20, Українців — 6, інших національностий — 3.

Коли взяти освіту керманичів комуністичної партії большевиків України то 141 з них одержало лише низшу освіту. У [illegible] та складі адміністративного апарату на 536 душ — 348 має низшу освіту. Між провідниками професіональних союзів 8 людий мають висшу освіту, 45 середню а 189 низшу. У фінансових установах переважають люди з висшою та середньою освітою.

З наведеної статистики видно, що **НА УКРАЇНІ ПО НИНІШНИЙ ДЕНЬ ВИКОНУЮТЬ ВЛАДУ МОСКАЛІ ТА ЖИДИ. УКРАЇНЦІ НЕ ВИКОНУЮТЬ ЇЇ НАВІТЬ У ТРЕТИНІ.**

ПОЛЬСЬКІ „ҐОРЖКЕ ЖАЛЄ" ПО ВИБОРАХ У ФРАНЦІЇ.

Вислід французьких виборів був повною несподіванкою для Поляків усіх таборів. І треба сказати: прикрою несподіванкою і для правиці і для лівиці. Сі два табори поділили ролі поміж себе: оброблюванне публичної опінії в Анґлії взяла на себе лівиця під проводом Недзялковських і Тугутів, а правиця взяла вповні на себе Францію. Франція — для Поляків усіх таборів — се були: Пуанкаре і Мільран. В їх добру звізду вірила не тільки польська правиця, а й лівиця. Тому нормованне взаємин з Францією полишено парафіянам Дмовського. Вони наділі вели польську заграничну політику по лінії диктату з Парижа. І були все досі щирими його підголосками. Тепер ситуація несподівано змінюється. Немає сумніву, що у Франції прийде до влади табор, якому досі закидувано ґерманофільство, який буде шукати зговорення з Німеччиною, який старати-меться згармонізувати цілі Франції з цілями Анґлії і найти спільну лінію поведення супроти Сходу. Що вислід французьких виборів се безсумнівне скріпленне уряду Мекданелда в Анґлії, якому польський „народовий" табор з усеї душі бажає скоропостижної смерти, з того здає собі справу навіть „Слово Польске", яке від років впоює у своїх читачів, що Европа йде на право, якого шеф — Ст. Ґрабський у студії „Революція" заповів недалекий поворот Романових на втрачений престол. Тому у всій польській пресі вичувається нотку збентеження, з тактичних оглядів покриваного (щоби не викликувати конфстернації!).

„Слово Польске" у вступній статті „Після виборів у Франції" пише: „Недалекий упадок Пуанкаре і його правительства треба вважати **за факт у найвисшій степені некорисний для Польщі.** Сього, здається, не треба пояснювати нікому в Польщі. Пуанкаре і Мільран ідентифікують велику Польщу, сконсолідовану національно і великодержавно з найбільш життєвими інтересами Франції. Чи тесаме робить французька лівиця, яка сьогодня приходить до влади?" І мелянхолійно відповідає: „Не знаємо. Найблизша будучність дасть відповідь.

У статейці „Поразка національного бльоку у Франції" „Слово Польске" пускає перші проби в пошукуванню за евентуальною новою „доброю тіткою", якій можна би віддатися в опіку. Статейка на стільки цікава, що уважаємо за доцільне подати її у перекладі:

„Несподівана велика побіда лівого бльоку у французьких виборах мати-ме в загальній европейській політиці широкі наслідки. Перше всього: в Анґлії зміцниться позиція правительства Мекданелда, а в Німеччині вдержиться при кермі т. зв. велика коаліція. Одно й друге запевнює дальшу, мирну і спокійну „веолюційну" ліквідацію великобританського і німецького імперіялізму, зрештою під кличем вратовання його і відбудови. На чоло оборони нового „народового" порядку річий в Европі висунеться Італія. Рим обійме дотепершню ролю Парижа в таборі націоналістичної Европи. Зовнішня політика Франції не змінить напряму і пійде дальше по лінії, визначеній Пуанкаре, а що буде рідше йти пробоєм, а частійше під покровом висуненої на перший плян Італії, так з того не буде ніякої шкоди для Франції, а велика користь для цілої національної Европи, що випливати-ме зі значного скріплення сил бльоку національних держав Европи наслідком остаточного переходу Італії на бік оборонців версайського договору. Франція досі боролась сама за себе, борючись тимсамим за інших, а тепер інші будуть змушені боротись за Францію, щоби спасти себе".

Досі вшехполяки снували свої великодержавні сни у стіп Пуанкаре, тепер хочуть перенестись під горяче небо Італії, до стіп Муссоліні.

„Курєр Львовскі" бє на алярм, щоб шукати контакту з французькою демократією. І лає правицю за те, що вона переконувала, що світ йде на право. Завдяки правиці всю польську заграничну політику оперто на сій аксіомі. „Курєр Львовскі" співає: „На ліво!"...

КЛОПІТ ПОЛЬЩІ.

Львівська українська часопись Новий Час пише:

Теперішній президент польських міністрів Ґрабський дуже богато говорить. Часами говорить цікаво, а часами ніхто навіть його не слухає. Тепер в Польщі мода на „мнейшосьці" і очевидна річ про них говорить також Ґрабський. І якраз з тої матерії він висказав одну уже цідкаву і цінну увагу, яка мала би далекойдучі наслідки, якби ми жили у господарчій державі.

Ґрабський заявив, що **видатки польської держави на східні** воєвідства (себто на воєвідства замешкані Українцями і Білорусинами) значно **перевисшають приходи,** які польська держава із тих воєвідств одержує. Дальше заявив Ґрабський що польська держава процентово видала на відбудову „східних крдесів" значно більше [illegible] решту держави.

Таке ствердив польський президент міністрів. В першій частинє сказав він чисту правду, в другій таки помикитив. Не зважаючи на страшні **податки, наложені на українських і білоруських селян і робітників, на безсоромнє винищуванне карпатських і біловежських лісів** — ми Польщі таки не оплатимось. Чому? Не тому, що як заявив Ґрабський богато гроший дає Польща на відбудову доріг, залізниць, господарств і т. д. Там у Варшаві може й повірять [illegible] що се правда. Але нас одурити годі. Ми ж бачимо власними очима господарку на наших землях.

Українські села ще до того часу не відбудовані, а **навіть на тих, що ще пересиджують в окопах — Польща наклааде податкі.** Дороги вже четвертий рік світять вибоями, а мости дірами. Не в тім отже причина дефициту із „східних кресів". А в тім, що податки українських і білоруських громадян, навіть такі величезні як їх стагають з нас — не вистарчають на те, щоби покрити кошти **кольонізації** наших земель мазурами. Не вистарчають ті податки, щоби вдержувати цілі леґіони поліції і війска. Не вистарчають, щоби заплатити всіх тайних і явних аґентів поліції, тисячі „народових" робітників, яких конче треба, щоби спольщити наші землі.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, подає до відома своїм членам, що звичайний місячний мітинг відбудеться в четвер, 12. червня, 7.30 вечером під ч. 102 Joiner St. Обовязком кождого члена прибути на мітинг, бо на тім мітингу мається роздати всім членам тікети стріт кари, котра має завезти членів на пікнік. Тож проситься всі хчленів прибути, щоби було з ким обрадити щодо порядку пікніку. — П. Ковтун, В. Магомет, В. Кучий.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Большевицький уряд передав 800,000 десятин найліпше урожайної землі на Україні [illegible]? Чи Ви знаєте, що [illegible] беруть Мюред цигаретки позаяк во[illegible]

ПРОСЯТЬ О ПОМІЧ.

До Ш. Громадян міста Миколаєва над Дністром, перебуваючих в Америці.

Дня 20-го мая с. р. я одержала лист з міста Миколаєва (Галичина) від тамошнього уряду „Читальні Просвіта", з низше поданою відозвою в котрій взивають Вп. Громадян м. Миколаєва над Дністром о поміч для будови Народного Дому.

Відозва звучить:

Високоповажані Громадяни!

По кількалітній хуртовині воєнній, котра наш край зруйнувала так під зглядом економічно-господарським як і національно освітнім, прокидується наш народ по довголітній бездільности на цім поли знова до життя, та до стремління кращого завтра. У цілій нашій Богом і людьми майже забутій країні, горнеться народ до відбудови знищених війною українських інституцій та до будови нових фундаментів національних приютів.

Прокинувся і наш міщанин в Миколаєві не аче з просоння, не хотячи остатись позаду від инших. Ще перед війною зродилася була між свідомійшими міщанами ідея будови власного дому, а іменно: Народного Дому. Ідея ця булаби по цей час без сумніву зреалізована, коли би не вибух війни в році 1914. З війною пішли і ініціятори власного дому, так, що плян будови згаданого дому, мусів зістати нездійсненим.

В Миколаєві над Дністром знаходяться тепер в повнім розвою 4 Українські Товариства а іменно: Читальня „Просвіти", Аматорський Кружок при читальні, Тов. Пожарно-руханкове „Сокіл", та Кооператива „Своя поміч". Усі ті Товариства тиняються по чужих кутах. Усяка позитивна праця в цили двигнення тих товариств на належитий степінь, стає прямо неможливою а то виключно по причині браку власної хати.

З весною цього року з ініціятиви Виділів повищих Товариств, постановлено рішучо і не відклично всіми силами приступити до будови власного дому.

Нам самим, оперщися виключно на наших силах, це діло зреалізувати, є річю майже неможливою задля фатальних відносин матеріяльних знищеного війною міщанства.

Ми силою обставин змушені звернутися до наших Поважаних Громадян-еміґрантів в Новім Краю, з горячим проханням о матеріяльну поміч.

Тому просимо усіх тих, котрим свій народ дорогий, котрим теперішня його незавидна доля на серцю — о ласкаве збирання жертв на будову Народного Дому в м. Миколаєві н. Дн., котрого будова в найблизших тижнях має розпочатися.

Жертви проситься слати до Виділу Читальні „Просвіти" в Миколаєві над Дністром з рівночасною висилкою лісти добродіїв-жертводавців, котрих імена будуть оголошені в часописях.

Миколаїв н. Дн., в квітни 1924 р.

ВИДІЛ „ЧИТАЛЬНІ ПРОСВІТИ":
Ю. Балаким, Микола Колодій, Іван Мартинець, Ст. Палідович, Ст. Заневич, М. Адам.

ВИДІЛ „АМАТ. КРУЖКА":
Ст. Палідович, Микола Колодій, Ст. Заневич.

СТАРШИНА ТОВ. „СОКІЛ":
М. Колодій, І. Головко, І. Сімянович, Ст. Заєвич, М. Палідович, І. Говикович, М. Кузь, В. Сімянович, Д. Ланчун.

КООПЕРАТИВА „СВОЯ ПОМІЧ":
Микола Чучман, Ю. Балаким і В. Федусевич.

Прочитавши повизшу відозву, та зрозумівши її як слід, ми мусим не відмовити а не гайно помочи нашим землякам в Миколаєві н. Дн. в їхньому змаганню до будови народньої інституції. Тому ми, тут в Америці своїми датками повинні подвоїти їхню енерґію до праці на поли культурнім та національно-освітнім, із думкою, що кождий такий поступок наших земляків в Галичині, ставить сильний опір в боротьбі з ляцькими наїзниками.

При цій нагоді подаю до загального відома, що на сю ціль вже зложили свої жертви слідуючі: Марія Устиянович 20 дол., Катерина Колявська (Кузів) 10 дол., Григорій Кузів 5 дол., Микола Таньчак 2 дол. Разом 37.00 долярів.

З повисше поданих жертводавців також зложено тимчасовий Комітет збирання жертв на допомогу будові Укр. Нар. Дому в Миколаєві н. Дн. Хтоб бажав близших інформацій в сій справі, або прислати свою жертву, хай шле прямо до Миколаєва н. Дн. або на руки комітету, котрий збираючи дальше, вишле більшу суму на місце призначення, як також дасть певні інформації тому, хтоб бажав. Звертатись на адресу: К. Калявська, 97 Е. 7-ма ул., Ню Йорк, Н. Й.

На закінченне, кличу: До діла, і не будьмо в цій справі байдужні.

ЗА КОМІТЕТ
збирання жертв на допомогу будови Народного Дому в Миколаєві н. Дн.:
[illegible]

ЗЕЛЕНІ СВЯТА -- ДНІ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ.

Як день 8. грудня є днем „Просвіти", а Різдво та Великдень днями „Рідної Школи", так Зелені Свята є днями українських інвалідів.

Важке положення українських воєнних інвалідів, які у національній війні за державну самостійність українських земель зложили найбільшу данину, бо данину життєвої радости, жертву крови, є загально знане. Клич — ПОМОЖІТЬ УКРАЇНСЬКИМ ІНВАЛІДАМ — часто лунає в українській пресі. Але не все цей клич трафляє до чутливих патріотичних сердець. Не кождий вислухує оправданих домагань тих, що свідомо йшли на рани і смерть за добро суспільства. У більшости випадків громадянство, втягнене в партійну та клясову боротьбу, звертає малу увагу на забезпечення інвалідів. Важкий цей обовязок спав на Головну Раду згл. Виділ Українського Краєвого Товариства Опіки над Інвалідами у Львові, а в першу чергу на укр. громадянство міста Львова та львівський повіт. Польська адміністрація краю в шалі шовінізму і орґії переслідування всього що українське недопускає й до орґанізації чисто-гуманітарної інституції, якою є У. К. Т. О. Н. І. а спеціяльно недозволює на зміну статуту Т-ва і засновування Повітов. Філій. Ціль польських адміністраційних чинників: довести українських інвалідів у стан пониження, нужди, щоби повседневним образом опущених і переслідуваних борців згасити раз на все духа чинного виступу серед української молоді.

Польським інвалідам та ветеранам повстанцям із 63-го року платить польська держава високі місячні ренти, наділює їх концесіями на трафіки, гуртівні і т. п., віддає по знижених цінах або й даром землю на „кресах", будівельне дерево, опал, признає знижки на залізниці, тоді, коли недопускає, щоби укр. громадянство само заопікувалося українськими інвалідами. Недозволює на збірку харчів у користь українських інвалідів, конфіскує в часописях статті на цю тему, в яких суспільности пригадується на події 1918/19 рр. Завдяки такому становищу польських урядових установ поміч краю інвалідам невистарчаюча і зорґанізувати її як слід тяжко.

Лиш завдяки жертвам української еміґрації, передовсім американської, знаної зі свойого патріотичного почуття і жертвенности, еміґрації, яка далеко від краю зуміла відчути й належно зрозуміти положення українських інвалідів, У. К. Т. О. Н. І. у Львові могло з користю для загалу інвалідів виповняти принятий на себе обовязок. Звіт зі жертв укр. еміґрації за перше чвертьрічче ц. р. оголошений був в квітні ц. р. в часописях „Свобода" (Джерзи Сити), і „Канадійський Українець" (Вінніпеґ). — Із цього цвіту слідує, що майже дві третини вплинувших жертв (бо 1,498 дол.) ужито на удержання й адміністрацію Дому Українських Інвалідів, робітень, протези та лікування і операції, а одну третину (866 дол.) на допомогу інвалідам на провінції. Загал інвалідів із браку фондів одержує від часу до часу одноразові підмоги у формі одіжи, білля, взуття, рідше у грошах. Після звіту Управи Дому Укр. Інвалідів на Заг. Зборах в дни 2/II. 1924. удільовано в адміністр. 1923. році 16 сталих місячних інвалідських рент, та 319 одноразових підмоґ.

Просьби о поміч напливають десятками у тижні, а підмоги (грошеві) виплачувані зі скупих фондів часто навіть не можуть задоволити слабих надій інвалідів. Виділ УКТОНІ сподіється, що у дні цьогорічних Зелених Свят, коли розкинені по полях і царинах укр. землі могили покійних борців за волю відвідувати-ме старе і молоде покоління, черпаючи натхніння й одушевлення до боротьби за наше істнування, що увесь народ тямитиме про долю тих, які з боротьби лишилися каліками та жити все таки хочуть.

Підписані за Головну Управу українських інвалідських Товариств звертаються з нагоди цьогорічних Зелених Свят, як днів укр. інвалідів до укр. еміґрації без ріжниці партійних переконань із проханням о жертви на „ФОНД УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ", на українську аполітичну наскрізь гуманітарну ціль.

Нехай усякі забави, вечірки, представлення на цю ціль стрінуться з повним заінтересованнем загалу, нехай кождий по можности причиниться хочби дрібною жертвою до поліпшення долі українського інваліда.

Збірні жертви слати на адресу: Українське Краєве Товариство Опіки над Інвалідами у Львові, вул. Руська ч. 3, II. пов.

ЗА УКРАЇНСЬКЕ КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ОПІКИ НАД ІНВАЛІДАМИ:
М. Білецька в. р., за голову. **С. Український** в. р., секретар.

ЗА СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ:
Дмитро Паліїв в. р. **П. Постолюк,** в. р.

ХОЛМЩИНА.

(З львівського Нового Часу).

Як для Галичина Лемківщина, так для Великої України була до війни Холмщина. Висунена найдальше на захід находилася від давен-давна на дорозі польського народу на схід. По упадку галицько-волинської держави перейшла під пануванне Поляків і щойно останній розбір Польщі відірвав її від опікунки. Та нещасна Холмщина дісталася як то кажуть з під ринви на дощ. Царська Росія перебрала під свою руку Холмщаків і стала ними на свій лад опікуватися.

Холмщина так як і Галичина приняла була Унію, яка на прочих українських землях не вдержалася через насильства польських Єзуїтів і козацькі повстання. Холмщина за далеко була висунена на захід, щоб могла що небудь собі починати в тій справі. Унія там прийнялася і осдить вкорінилася. З приходом Росії, царський уряд зачав силою переводити Холмщаків на православіє. Почалися релігійні переслідування уніятів і нерідко під церквами лилася кров уніятських Холмщаків. Заходи царської Росії пошкодили дуже богато нашій народній справі, бо хоч одна більша частина вертала під натиском на православіє і для народу не пропадала, друга менча переходила на римо-католицизм і польщилася. Але і з тої частини людности, яка вернула до православія український народ не мав богато користи. Холмщину вважала Росія за свій послідний вал від Польщі і старалася її зросійщити як мож найбільше. Насаджувала там епископів з глибокої Кацапії, насилала учителів — ряних Москалів.

Прийшла всесвітна війна. За її часів прийшлося знову Холмщині зазнати немалого лиха. На холмських полях рвалися гранати австрійських, німецьких і російських армій. Російський уряд при відступі своїх війск перед Німцями забрав більшу часть, православного українського населення Холмщини та виселив їх у глибину Росії. На місці остали тільки римо-католики і часть Українців, які воліли загибати в рідних сторонах. Тим евакуованнем зробила Росія Україні величезну кривду. Бо, як прийшла визвольна війна, Холмщина не брала в ній більшої активної участи.

Мир у Берестю приєднав більшу часть Холмщини до матірного пня. Відпала від нього тільки Любельщина, сильно спольонізована і евакуована з Українців царською Росією. Та не довго втішалася Холмщина злукою з Великою Україною. Українська державна будівля так гарно зачата не скінчилася. Майстри посварилися, як помалювати будинок, коли.. вже буде готовий, а робітники розійшлися домів бо... дощ падав. Недокінчену будівлю зачали сусіди розбирати потрохи. По цеголці переносили і добудовували свої доми.

Холмщина опинилася під Польщею. Вічно напастовані Холмщаки не зазнали і тепер спокою. Польська влада, опираючись на тім, що Холмщаки були колись уніятами відбирає від православних церкви і перемінює на... римо-кат. косцьоли.- Наша церковна влада до тепер ні пальцем не рушила. А прецінь моглиб подумати над тим, що кому як кому, але хиба найбільше ці церкви належаться Уніятам. Не потерпілаб на тім наша національна справа.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ?

Що де бузьок в хаті, там щасте? Чи ви знаете, що вийшов перший гумористичний календар Бузьок? Він буде Вас веселити цілий рік і більше за 75 центів. Замовлення посилайте до книгарні „СВОБОДИ".

АРЕШТОВАННЯ І РОЗСТРІЛИ У ПОЛЬЩІ.

Інтерпеляція посла Підгірського.

На засіданню правничої комісії польського союму в четвер, 22. травня с. р., інтерпелював посол Підгірський міністра справедливости в справі: 1) Переслідування Українців на Волині. Промовець подав цілу низку фактів, які доказували, що на підставі фальшивих доносів арештовано на Волині приблизно 200 невинних осіб (інтелігентів і селян), обвинувачених буцімто в приготовлюванню повстання. Такі арештування викликують між населеннєм обуреннє і ворожий пастрій, який зовсім не причинюється до втихомирення т. зв. кресів. Посол звернув увагу на ненормальність відносин, в яких ні посли ні адвокати не можуть одержати в звязку з арештованими ніяких виснень і що навіть найблища родина арештованих не має права з ними бачитися.

2) В справі виконання смертного засуду на малолітньому Енґлеви (19-літньому). Енґель був розстріляний за вбивство поліцая, хоча вбитий був тільки тайним конфідентом поліції а одночасно шкільним товаришем Енґля. Вбитий Лучак причинився до викинення Енґля з орґанізації „Стшельца", до якої оба належали, відтак всунувся до Союзу комуністичної молоді та як провокатор видав поліції велику скількість його членів. Мін. справедливости повинен розяснити, чому не передав президентови републики прохання засудженого про помилування, хоча всі умовини події та вік засудженого за ти мпромовляли. Недопущення до такого акту ласки схвилює без сумніву всіх, яким залежить на приверненню нормальних умовин життя в державі та відібється воно неприємним відгомоном закордоном. Цікаво, що президент помилував в останньому часі кількох звичайних опришків, засуджених надзвичайним судом. Комісія рішила запросити мін. справедливости на найблище засідання, щоби дав у цій справі вияснення.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XX. (1905—1907).

(64)

Спускаючись від Університету по Уараваєвській, я нагнав і порівнався з фаетоном, в якому їхали якісь дві панни і два хлопці. Коли я глянув у лице одному з них, то так і обімлів: це був мій Левко, білий, аж зеленуватий; я скочив з дорожки, підбіг до нього, а він, якось поспішно сказав:

— Не бійся, рука пострелена, кістка.

Я зараз скочив на дрожки, попередив жінку, а сам побіг на зустріч Левкові. Він заспокоював мене, що сам зможе вийти на другий поверх (я жив тоді на Караваєвській 35) але він так стік кровю, що ледве виліз по сходах з поміччю моєю та свого товариша Свирського, з яким приїхав; панни теж помагали. З їхнього оповідання я довідався, що на Володимирській вулиці, проти Золотих воріт, коли Левко з товаришами відбірали від грабіжників награбоване жидівське добро і складали його в редакції „Київської Мисли", то хуліґани покликали салдат, які почали стріляти в оборонців жидів і Левкового товариша Буслова вбили на місці, а Левкові пострелили праву руку понище плеча. Я зараз кинувся за лікарем, але не знав де його шукати. Згадавши, що близько живе др. Каміонський, я поїхав до нього; насилу я до нього добився; виявилося, що вже по Благовіщенській вул. почався погром івін, як жид, боявся, що погромлять і його. Я прошу його їхати зо мною, а він не хоче і каже привезти раненого до себе. Вибіг я від нього і побіг до другого, адресу якого він мені сказав; того лікаря я не застав у дома і вернувся знов до Каміонського. Очевидно вигляд мій був такий, що він переміг свій страх і поїхав зо мною, взявши фельшерицю з припасами. Перевязав руку і сказав, щоб я покликав жирурга; за перевязку не схотів узяти грошей, а ще заспокоював мене і поцілував Левка. Я ще раніще, коли побіг за Каміонським, послав Петруся за д-ром Модестом Левицьким і за д-ром Юркевичем. М. Левицький зараз же приїхав і привіз з собою специяліста-хирурга. Вони перевязали рану вже по хирурґічному і заспокоїли нас, кажучи, що нічого страшного нема. З того часу Модест Левицький став ходити щодня на перевязку. Левко почав набірати сил і я став заспокоюватись, але з того часу у мене почало боліти під грудьми: ние, наче зуби, а до болю примішується якась моральна нудьга, одним словом почалося те саме, тільки в гіршій мірі, що було в попередньому році і що примусило мене тоді їхати до Берліну.

А тим часом треба було ходити на наради про ґазету. Від ґубернатора через поліцію я дістав папер, щоб на свою заяву я приклав марки (штемплі). Я послав, забув скільки, а відповіді все нема. (Аж через три роки прийшла неґативна відповідь). Тим часом ми обмірковували внутрішній бік видання ґазети. На цих обмірковуваннях вияснилося, що між нами є велика ріжниця в поглядах: з одного боку Грінченко, Ефремов, а за ними й инші йшли за московським „Сином Отечества", який тоді друкував просто ес-ерівські проклямації в своїх передовицях, з другого боку В. Леонтович, якого цей напрямок обурював. Я намагався примирити ці дві сторони і раз-у-раз підкреслював, що ми спочатку рішили видавати ґазету в межах програму Демократично-Радикальної Партії, в якій тоді було сказано, що земля повинна бути викуплена, а не одібрана за дурно у поміщиків, то того й треба держатись. Цей пункт програму найбільше хвилював Леонтовича, бо він ясно бачив, що Грінченко і Ко. радо проповідували-б одібрати землю дурно; він раз-у-раз запевняв мене, що вони тайні ес-ери. Я заспокоював його, говорючи, що я теж маю землю; що він забрав у дворянському банкові все, що можна було взяти, а я додаткової ссуди (позички) не брав, то мені є більша рація боятися проповіді одібрання землі задурно, але я не боюся, бо певен, що ніколи дурно її у нас не відберуть. Та таки Грінченко і Ко. не будуть цього в ґазеті проповідувати, бо вони обовязалися держатись в межах програму Д. Р. Партії. Щоб уникнути сварок, непорозумінь, я на одному з зібрань запропонував приблизно таку конституцію між видавцями і редакційним комітетом: ґазета є власністю видавців (В. Ф. Сіміренко, В. М. Леонтович і я); видавці завідують всією фінансовою частиною та конторою ґазети і входять в склад редакційного комітету, як окремі члени редакції. Редакційний комітет складається з: Б. Грінченка, його жінки Марії Миколаєвни, Ефремова, Матушевського, М. Левицького, В. Дурдуковського, В. Козловського і нас трьох, всього з десять душ. Редакційний комітет складає кошторис і вибірає редактора, видавці їх затверджують, а коли ні, то редакційний комітет переінячує кошторис і вибірає другого редактора. Редакційний комітет закликає співробітників, визначає гонорари, але мусить вести ґазету в межах кошторису і по програму Д. Р. Партії. Всі погодилися на таку конституцію і вибрали заочно за редактора Ф. М. Матушевського (він тоді був за кордоном), а в секретарі його товариша по університету В. Козловського, якого я мало іще й знав. Ми, видавці, згодилися, вдаючи найбільше й настоював на Матушевського, бо знав його лагідну, широку освіту, знав, що він зуміє привернути до ґазети симпатії всіх українських проґресивних кол. Кошторис взявся скласти Ефремов, бо він найбільше знався у видавничому ділі, як голова видавництв а„Вік". Разом з цими обмірковуваннями, ми зо скілька разів збиралися у В. Ф. Сіміренка і обговорювали фінансовий бік справи. Міркували ми приблизно так: кошторис зложено річно на 50 тисяч рублів видатків; передплату назначили 4 руб. на рік; найменьче у нас буде передплатників 5 тисяч, грошей вони дадуть 5x4=20 тисяч, значить докласти доведеться 30 тисяч (15.000 долярів).

В. Ф. Сіміренко та в В. М. Леонтович вагалися чи варто затрачати такі великі гроші, але я доводив їм потребу ґазети, запевняючи, що на перший рік ми докладемо 30 тисяч, на другий рік 20 тисяч, на третій 10, на четвертий ґазета вже стане на ноги, а на пятий ми вже матимем прибуток. Я тоді в цьому був певен. Треба сказати, що ми багато зібрань затратили на обміркуваннє про те, яка мусить бути ґазета: чи для інтеліґенції чи для народу. Я стояв на тому, що треба видавати ґазету для народу.

— Тепер, казав я, — коли настала конституція, треба давати народові на нашій мові відомости про новий лад, бо коли дорогі йому вістки про землю то-що подадуть йому російські ґазети, то потім він уже не схоче читати ґазети на своїй мові; в глухі часи можна не було обійтися без ґазети для народу, а тепер вона потрібна далеко більше, ніж ґазета для інтеліґенції.

Грінченко, навпаки доводив, що перше всього треба ґазети для інтеліґенції і багато голосів схилялося на його бік, але я твердо стояв на ґазеті для народу і мене дуже енерґійно підтримував М. Славинський (тепер Посол У. Н. Р. в Празі), який тоді відбував військову службу в Київі і приймав участь в наших нарадах. Грінченко найбільше опонував, доводячи, що не можна бути інтеліґенції без орґану і що, коли ми вже рішуче стоїмо за ґазету для народу, то треба для інтеліґенції видавати журнал-місячник. Я упирався, що є „Київська Старина", яка перетвориться в чисто український журнал. На це Грінченко завважив, що той журнал буде нам чужий, бо ним запровлятимуть „українофіли" з Науменком на чолі. Так само енерґійно він виступив, коли завважено, що крім „Київської Старини" у нас є у Львові „Літературно-Науковий Вістник". Він доводив, що ЛНВ для нас чужий, видається за кордоном і не може стежити за нашими справами і т. ин. Всі инші не ставилися вороже ні до „Київської Старини" ні до „Літературно-Наукового Вістника", бо майже всі вони писали в обох журналах, а дех-то з них і я були тоді навіть членами редакційного комітету „Київської Старини". Під гарячим і рішучим натиском Грінченка, нарешті, більшістю голосів рішили видавати і свій журнал; треба завважити, що після такого рішення я дуже напосідався щоб ґазету видавати не щодня, а через день, як видавалося тоді львівське „Діло". Я боявся, що у нас не вистачить літературних сил випускати щоденну ґазету і журнал. Справжніх ґазетних робітників між нами не було й жадного, були тільки такі, що пробували свої сили в місячних журналах. За справжніх письменників я вважав тільки Ефремова, Грінченка, Матушевського та Леонтовича, решта-ж або писали досі дуже мало, або й зовсім нічого не писали. Окрім же цих людей, що увійшли в редакційний комітет, в Київі зовсім не було письменників, та й по за Київом їх було мало. Власне, українських письменників може було й до сотні, але всі вони були десь на службі, в занятті і не можна було рахувати на їхню систематичну участь в ґазеті. Тим то я так і боявся щоденної ґазети, яку мали вести ті самі люде, що й журнал. Але всі одноголосно стояли за щеденну ґазету, кажучи, що тепер навіть щоденна ґазета не поспіває за подіями, що російські ґазети випускають ще вечірні видання і т. д. Таким чином рішено було видавати щоденну ґазету для народу і журнал-місячник для інтеліґенції. Власне ґазета, на нашу думку, мала бути не просто для народу, який ледве може слебезувати друковане слово, а для сільської інтеліґенції: для учителів, фельшерів (медиків), писарів, через яких ґазета вже доходила-б до народу.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ШКІЛЬНА НАРАДА В ЧОРТКОВІ.

Дня 13. м. м. відбулися збори членів Кружка УПТ в Чорткові з приводу розпорядків шкільної кураторії, спрямованих на істнування і характер наших шкіл, і по довшій вичерпуючій дискусії ухвалили слідуючі резолюції:

Збори Кружка УПТ. в Чорткові з дня 13. 5 1924.

1) Констатують, що розпорядки шкільної кураторії у Львові з дня 1. 1. 1923, 29. 10. 1923, 30. 10. 1923, 2. 3. 1924, 21. 3. 1924, 10. 1. 1924 ч. 350. В. 11. противляться § 110. польської конституції, до тепер ще обовязуючим законам австрійським, а то § 70 зак. з дня 14. 5. 1869 і арт. 4. краєв. зак. з. 22. 4. 1867 та міжнародним трактатом про національні меньшости загварантованим § 8. версайського договору і вкінці також дебре набутим правам українського народу.

2) Протестують проти тих розпорядків і взивають шкільну кураторію і міністерство освіти до їх відкликання.

Додаткові резолюції:

1) Збори звертаються до української суспільности із завізвом масово підперти морально і матеріяльно Гол. Управу УПТ в обороні нашого шкільництва.

2) Збори взивають покликані до того національні чинники до уладжування зборів, відчитів і до ведення пропаганди в справі і організації нашого шкільництва та оборони нашого стану посідання в тій ділянці.

У звязку з тим зложили присутні по 1 дол. ам. на ту ціль, взиваючи все українське громадянство пійти за їх приміром.

РАДІЧ.

Серби прилучили до своєї держави Хорватів, Чорногорців і Словінців і таку велику Сербію назвали Югославією. Як прилучали ті народи до своєї держави, то обіцювали їм рай на землі. Але коли поставили на своїм, то заспівали іншої і тепер Хорвати, Чорногорці і Словінці вважають Югославію своєю тюрмою. Чому?

Серби обіцяли, що ті всі народи будуть самі господарити в своїм краю, але вийшло таке, що Серби самі господарять, а обдуреним народам кажуть тільки слухати і податки платити. Чорногорці вже кілька разів бунтувались проти Сербів, та сербський уряд багнетами і шибеницями втихомирював їх. Се легко вдалось Сербам, бо Чорногорців не богато, всего 450 тисячів. Словінці, яких є півтора міліона, теж не горні нічого вдіяти із Сербами. Зате Хорвати, яких є понад півтретя міліона, борються всіми силами проти сербського панування. На чолі невдоволених Хорватів стоїть Степан Радіч, якого Серби називають „арабським гайдамакою".

Радіч — се звичайний собі крамар в Загребі, але не задебуючи свого краму, він богато читав, богато вчився, і вибився на першого народнього провідника. Він то є некоронованим королем Хорватів і веде боротьбу із Сербами. Закидає їм віроломність, бо Серби обіцяли Хорватам самоуправу, а замісць того взяли їх в кріпи, щоб Хорватів розбити, поділити їх край на воєвідства от як Польща зробила із Східною Галичиною. Виступив теж Радіч проти сербського короля і його жінки Марії, порівнавши її з панею Помпадур (наложницею француского короля). Зате хотіли Серби увязнити Радіча, але він втік з краю до Англії, а опісля переїхав до Відня.

Відтам кермує він хорватською політикою. Щоби Хорватам допомогти рішив він скликати до Відня представників всіх поневолених народів, в тім і Українців, аби нарадитись з ними нарадитись, як боротись проти насильства. Але Чехи і Серби натиснули на австрійський уряд, щоб заборонив зізд тих представників і се сталось.

Радіч переїхав тепер до Німеччини і задуме той зізд поневолених народів уладити в Данціґу.

А цікавий собі той Радіч, некоронований володар Хорватії. Як же став він ним? Всякими способами, не погорджуючи навіть поганою демагогією, щоб тільки зеднати собі селян. От одного разу приїхав він до одного села в глубокій Хорватії на тіче, яке було визначене по богослуженню. Радіч приїхав рано і пішов до церкви. Старенький пан-отець, побачивши Радіча, переказав додому, щоб уладжено гарний обід. По богослуженню запросив Радіча на обід, хотяй знав, що він не любить священиків. Радіч пійшов на обід, а по обіді пійшов із священиком на віче. І от як зачав говорити: „Браття! Я до вас прийшов з обіду від священика. Знаєте, як обідає ваш священик? Спочатку була добра, масна юшка з локшиною; потім подали зо три як сонце яєшниці; опісля баранину; потім смажену индичку з молодим горохом; опісля пиріг з яблок, обсипаний цукром. Пили ми горівку і токайське вино. А ви — тут Радіч витягнув руки наперід і загремів могутним голосом, — що ви сьогодня мали на обід? Головку чісницю тай кавалок кукурузяного хліба". — „Так є!" загреміли селяни і Радіч у тому селі мав виграні вибори. Як бачимо, тут Радіч, щоб поставити на своїм, не завагався надужити гостинности, щоб тільки потягнути за собою темних селян. Священик, щоб приняти гостя, велів зварити по можности найкрасший обід, а опісля сказав: От за мое жито, та ще й мене бито. Ся демагогія се погана черта його характеру, але він нею зеднав собі селянство.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ.

Повість з галицького життя.

(Продовження).

(24)

— Я? тьфу! яби собі паскудив руки таким стервом! Впрочім ми оба шляхтичі, а жаден шляхтич тиґлем не був, стричка в руках не мав, а то як бачите, панове, був якийсь вправний тиґель дай йому Боже здоровля.

Вони стали оповідати окремо, де котрий був в ночи з суботи на неділю і покликали на це свідків.

— Ви оба підозрілі, каже судя — беру вас пі дарешт і поїдете до Самбора. Прошу їх взяти, каже до жандармів.

— Ми не спротивляємося, бо таке право є, каже Влашинський. — На нас нічого не покажеться вини, а що трохи посидимо, то нам громада винагородить. Таких, що на Юдку відгрожувались є дуже богато, ціле село. Але ми просимо панів, не робити нам тої ганьби, щоб нас шляхту ковати в ланцюхи, як яких конокрадів. Заберіть нас так, ми не втечемо. У Влашинського задрижав голос і слези з очей капнули.

Прокуратор дивлячись на жандармів притакнув головою.

— Заведіть нас панове шандарі ще на часок до дому, там треба все запорядити; бо ми того всего неєподівались, а перед місяцем либонь до дому не вернемо.

— Яка певність себе, каже прокуратор до судії.

Комісія скінчилась. Підозрілих повезли до Самбора. Шалапінду повезли на жидівське кладбище до сусіднього села, та там жиди счинили ґвалт і не хотіли його ніяк приняти за жадні гроші. Доперва з наказу старости і при асисті жандармів його погребли під самою огорожою. Слідство пішло своїм ходом. Списали богато протоколів, бо жидівка покликала щораз нових свідків, котрі нічого не вміли сказати. Ціле село ждало нетерпеливо на розправу. Та при цій розправі сталось щось таке, що звернуло усе горі дном. Оборонець зажадав, щоби в часі переслухання Гриця виведено жидівку з салі. Парубок присягнувши перед хрестом, що каже правду, відкликав усе, що говорив перше. Все було неправда, а до того намовила його жидівка, заплатила за це пятку, а другу обіцяла дати, як вернуть з Самбора. Прокуратор обжалував обоє о помову і фалчиве свідоцтво і вже головних підозрілих обжалування лише так для ока, а цілою силою своєї мови кинувся на жидівку і її спільника, причім і Шалапінді досталось. Вислід розправи був такий, що присяглих обох шляхтичів одночасно виправдали, а жидівку і Грицька признали винуватими.

Шляхтичів відвезла громада з великою парадою до села, а жидівка і дурнуватий Гриць остали під млином.

IX.

Настала пізна осінь і зближалась хвиля, коли було назначене весілле Василя — перед Пилипівкою. Цілий той час побував Василь у о. Городецького. Що неділі і свята говорив проповіді то в одній то в другій церкви і помагав що міг. Він метрики і помагав при господарці мов рідний син.

Люди знали, що поміж старим, а сином счинилося, що старий вигнав Василя з хати, і стали на сторого виговорювати ще гірше, чим перше. Старий згодом поміркував, що з сином поступив собі за гостро і підняв проти себе всіх. Але його упрямий ум не гадав поступитися. Хотів конче, щоб Василь перший заговорив про згоду і просив вибачіння. Але без інтерцизи він таки на весілля не позволить.

О. Городецький доражував щоб з батьком помиритися, мостів не палити за собою, оставши все часови, а весілле і ординацію відложити на пізнійше.

Та Василь держався кріпко вирішеної раз думки: весілле мусить бути під Пилипівку, і йому таке життє на чужому хлібі навкучилось. Він їздив частенько до Самбора, де оговорювано все в подробицях. Весілле мало відбутися найскромнійше лише при участи свояків, о. Дубового, Городецького. Павлиха казала, що мусить на весіллю бути, а чоловік як схоче.

Проголошено в обох церквах заповіди. Про те довідався Пандяк, хоч сам в церкві не був його дуже обійшло, що Василь таки не покорився. Поклав собі сам ще раз з Василем на розум поговорити. Побоювався, що лиш ще гірше стануть проти йому, назвуть його скупягою, ласим на вдовине добро, а цього він не хотів. Він чатував на Василя і раз заступив йому дорогу.

— Щож ти Василю, не послухаєш батька?

— У всему вас, батьку, послухаю, лише не в цьому. Тут хай вже буде моя воля.

— Чому ніколи не прийдеш до хати?

— З відки мене раз прогнав рідний батько не заслужено, там більше моя нога не поступить.

— Май тебе перепросити?

— Я такого від вас не вимагаю, бо ви мені вже раз сказали, що ви мені не батько, а я вам не син.

— Як ти довго все памятаєш... Твердий ти небоже, але і я не мягкий. Вважай, щоб ти цього колись не пожалував.

— Покажеться опісля... а тепер...

— Ходи до хати.

— Я вже сказав раз, що не пійду. Тепер, коли ми стрінулись, я питаю вас у послідне: будете у мене на весіллю?

— Як буде запис, то буду.

— Я вже раз сказав, що ніякого запису не буде...

— То й мене на весіллю не дождай.

По цім розійшлися. Василь оглянувся ще раз і побачив, як батько дивився в слід за ним і погрозив йому пальцем.

Що йому сталося дуже собі Василь — якийінтерес має він у цім записі — я ніяк не розберу.

В сусідньому селі Кореличах жив тоді богатий газда Ілько Козак. То вже був старший сильний чоловік. Мав пятьдесять моргів землі, богато рогатого скота і яких вдайцятеро гарних расових коней. Ще за панщини взяв його місцевий пан до двора до коний. Ілько був добрим їздцем і любив коло коний старанно ходити. Пан любувався в конях і годував їх дуже богато. Ілька зробив своїм конюшим, дав йому триднивий грунт, побудував хату подарував дві расові клячи і помагав у всему. Ілько годував свої коні на панській паші, продав їх і тим доробляв, йому йшло все з роси, з води, а пан за його вірну службу нічого йому не відмовляв. Хоч панщина минулася, Ілько не кидав свого пана. У козака, що відтак повдовів, були два жонаті сини і всі газдували разом.

В половині жовтня того року, зголосився до Козака за наймита якийсь улан, що йно вийшов з війська. Виказався військовими паперами як слід, а що був хлопець гарний і веселий, а Козакови якраз забрали наймита до війська, то козак радо приняв того улана за наймита. Його звали Войтком уланом, бо таки ходив у військовому мундурі: червоних штанах, синій уланці, чоботах з остругами, а на голові носив червону шапочку, яку закладав чепурно на праве вухо. Войтко показався дбалим для коний і припав Козакови до вподоби. Зразу приняв його на пробу, та вже по трьох днях проба скінчилася, бо Войтко показався проворним на всі руки і знався на кождій господарській роботі. Козак згодив його на цілий рік. Войтко співав гарно, вмів оповідати казки на вечерках був великий сміхуном і задля того всі його полюбили.

Домівство Козака було обведене міцним високим плотом. Ворота зачиняли на велику колодку. Туди входилося на просторе подвіре, де була керниця з високим журавлем і корито довбане з дерева на пійло. На проти воріт стояла велика з плота городжена стайня. Стіни були вимащені грубою верствою глини. До стайні вели великі двері, які замикано на деревяний замок. Що вечера забирав старий до себе ключі і клав під подушку. Він дуже боявся о свої коні, боявся конокрадів мов чортів. Як лише розійшлась поголоска що комусь вкрали коні, старий Козак видумував зараз якусь забезпеку. Перед стайнею приняв довгу жерткву, на ній було залізне колісце, від котрого йшов ланцюх, на котрим припнув злющу собаку. Вона могла бігати повздовж стайні і боронити приступу. Другий пес гуляв собі на ланцюху перед стайнею з коровами. Розуміється, що в ночи Козак за ніщо в світі був би не пустив коний на пашу. У його було доволі усяної паші.

Одна стіна кінської стайні притикала до огорода обведеного низьким старим плотом від вулиці. Але звідси не грозила коням жадна небезпека, бо стіна була дуже міцна. Войтко від коли настав, казав себе замикати на ніч в стайні.

Одного разу помітив старий козак, що Войтко стояв при тій стіні на драбині держав в руці клубок свіжо розробленої глини і щось там порпався.

А що ти там робиш Войтку?

В стіні є дірки і задуває на коні. Треба їх позатикати, поки ще нема морозу, бо опісля глина не чепиться. А від такого продуву може коням повадити.

Така дбайливість Козакови подобалася. Войтко як все при роботі виспівував або свистав.

(Дальше буде).